

14.9.2018

Kelan lausunto hallituksen esitysluonnokseen laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista (STM017.00/2018)

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista annettavaksi hallituksen esitykseksi 14.9.2018 mennessä. Kelan näkemyksen mukaan uudistus on tarpeellinen, koska asiakasmaksulainsäädäntö on vanhentunutta ja lain tulkinta on aiheuttanut tulkintaongelmia myös Kelan myöntämässä etuuksissa. Jo nyky muodossaan esitys sisältää monia tulkintaongelmia poistavia tarkennuksia ja useimmat kommentteistamme liittyvät esityksen yksityiskohtiin.

Yleiset kommentit

Kela pitää hyvänä, että nykyisessä asiamaksulakia täydentävässä asetuksessa olevat säännökset ehdotetaan siirrettäväksi lakiin.

Myös tulosidonnaisen asiakasmaksun alentamisvelvoitteen selkeyttäminen ja käyttöalueen laajennus ovat kannatettavia tavoitteita. Kuntien erilaiset käytännöt ovat aiheuttaneet ongelmia sekä asiakkaille että Kelalle erityisesti perustoimeentulotuen käsittelyn yhteydessä.

Kunnat järjestävät palveluja ja perivät maksuja varsin monin tavoin. Palvelujen tuottajat ja asiakkaat ovat varsin erilaisessa asemassa riippuen siitä missä toimivat tai asuvat. Maksujen perintää koskevat tarkennukset korjaavat tilannetta.

On myönteistä, että esityksessä selkiytetään rajanvetoa maksullisten ja maksuttomien palveluiden välillä esimerkiksi terapiapalvelujen osalta. Maksuttomia palveluja tulisi kuitenkin edelleen tarkentaa esimerkiksi terveydenhuollon vastuulle kuuluvien lääkkeiden osalta

Toimeentulotuella maksettujen asiakasmaksujen huomioiminen maksukattoa kerryttäessä, on tervetullut muudistus. Pidemmällä aikavälillä tulisi tavoitella Kelan maksukattojen (lääkkeiden ja matkojen vuosiomavastuu) ja maakunnan perimien asiakasmaksuja koskevan katon yhdistämistä.

Yksityiskohtaiset kommentit

2 § Soveltamisala

Esityksen sanamuotoa voisi tarkentaa esim. seuraavasti

*"Tässä laissa säädetään maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien sosiaali- ja terveyspalvelujen maksuista, maksujen määräämisestä, **muusta maksujen määräämiseen liittyvästä toimeenpanosta**, ja muutoksenhausta, ~~ja niiden maksujen~~ perimisestä sekä asiakkaalle maksuttomista palveluista.*

3 § Määritelmät

Esityksen kohdan 2 muotoilu vaikuttaa vanhakantaiselta. Huomioiko ilmaisutapa riittävästi:

"...perheellä yhteistaloudessa keskenään avioliitossa tai avioliitossa eläviä henkilöitä ja molempien samassa taloudessa eläviä alaikäisiä lapsia;
"

viimeaikaista lainsäädännön kehitystä?

4 § Palvelusta perittävä maksu.

Esityksen periaate, että asiakasmaksun perii aina maakunta, on hyvä. Asiaa tulisi vielä tarkentaa ja nimenomaisesti todeta, että maakunta ei voi siirtää oikeutta maksun perimiseen vrt. esimerkiksi nykykäytäntö, jossa päihdekuntouksesta perittävät asiakasmaksut on säännönmukaisesti siirretty omavastuuosuuksina palvelujen tuottajien perittäviksi.

Mitä muutos tarkoittaa palvelujen järjestämiskentässä? Pitäisikö erilaisten palvelujen tuottamis- ja hankintamalleihin liittyvää maksujen määräytymistä kuvata perusteluissa tarkemmin. Kunnat ovat mm

- järjestäneet itse (asiakasmaksu kunnalle)
- ostaneet yksityiseltä (asiakasmaksu kunnalle)
- ostaneet yksityiseltä (asiakasmaksun suuruinen omavastuu palveluntuottajalle)

- ostaneet yksityiseltä (asiakasmaksujen ja palvelumaksujen yhdistelmiä maksut palveluntuottajalle)
- ostaneet yksityiseltä (asiakasmaksujen ja palvelumaksujen yhdistelmiä maksu osin palveluntuottajalle ja osin kunnalle)

Mikä taho valvoo maksujen määräytymistä sekä perimistä? Säädetäänkö siitä tässä laissa vai tuleeko valvontavelvollisuus suoraan muualta lainsäädännöstä? Pitäisikö asiaa vielä tarkentaa perusteluissa ja sulkea pois kielletyt vaihtoehdot?

5 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen

1-3 momentit. Esitys alentamisvelvoitteen selkeyttämisestä ja käyttöalueen laajenuksesta ovat kannatettavia tavoitteita. Perusteluissa olisi hyödyllistä tarkentaa, mitä tarkoitetaan toimeentulon vaarantumisella. Sitä, että asiakas on joutunut turvautumaan toimeentulotukeen tulisi pitää riittävänä osoituksena toimeentulon vaarantumisesta. Samalla perusteluihin olisi hyvä saada näkyviin, että vaarantuminen on kuitenkin lievempi ilmaus ja pykälä ei edellytä tosiasiallista toimeentulotukiasiakkuutta tai toimeentulotuen hakemista. Maakunnalla olisi velvollisuus alentaa maksua tai jättää se perimättä jo pelkästään luotettavan arvion perusteella. Tarvittaessa asiakasmaksuja määrävän maakunnan tulisi selvittää tiedot asiakkaan mahdollisesta toimeentulotukiasiakkuudesta ennen maksun määräämistä. Toimeentulo voi vaarantua myös useamman asiakasmaksun yhteisvaikutuksesta ja näissä tilanteissa maksuja pitäisi jättää perimättä jonkinlaisessa aikaprioriteettijärjestyksessä.

Eläkkeensaajan hoitotuen ja vammaistukien huomioiminen asiakasmaksua määrättäessä nostaa asiakasmaksua ja samalla riskiä toimeentulotuen tarpeeseen. Toimeentulotuen laskelmalla näitä tukia ei huomioida tulona. Eräät kunnat ovat kieltäytyneet alentamasta asiakasmaksua, sillä perusteella, että kysymys on juuri hoitotuen huomioimatta jättämisen aiheuttamasta tukioikeudesta ja että asiakasmaksu on oikein määriteltä. Tämän vuoksi laissa tulisi määritellä se, kuinka maksun alentaminen tehdään ja nimenomaisesti tulisi mainita, että asiaa ei saa sitoa hoitotukien erilaiseen tulona huomioimiseen.

4 momentti, Oikaisuvaatimusmenettelystä on säädetty hallintolaissa. Olisiko helpompaa viitata hallintolakiin? Halutaanko tähän synnyttää poikkeavia menettelyjä?

5 momentti. Perusteluissa tulisi kuvata prosessi kuinka maakunnan ja Kelan välinen yhteistyö käytännössä toteutuu. Lisäksi tulisi säätää Informointi velvollisuudesta puolin ja toisin. Tällä hetkellä yhteistyömallit vaihtelevat suuresti. Tästä seuraa, että Kelan alueellisesti organisoitu toiminta (viisi vakuutuspiiriä) ja 300 kuntaa eivät aina kohtaa toisiaan. Myös asiakkaiden ohjaus vaikeutuu ja johtaa usein turhiin yhteydenottokehotuksiin. Tilanteen vaikeutta korostaa se, että toimintamallien lisäksi kuntien maksun alentamista koskevat käytännöt vaihtelevat. Seuraus on, että asiakkaat ovat varsin eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, missä he asuvat.

6 momentti. Esityksen mukaan tieto maksun alentamismahdollisuudesta voidaan antaa etukäteen tai palvelunantamisen yhteydessä, mutta viimeistään maksun perimisen yhteydessä. Miksi tieto ei olisi aina annettavissa etukäteen. Jälkikäteisen mahdollisuuden antaminen voi luoda mahdollisuudesta käytännön. Mitä myöhemmin ohjeistus annetaan, sitä vaikeampi on saada asiakkaalta itseltään tietoa toimeentulon vaarantumisesta ajoissa. Maksun perimisen yhteydessä toimeentulon vaarantumisen selvittäminen jää maakunnan kontolle eikä keskusteluyhteyttä asiakkaaseen enää todennäköisesti ole.

7 momentti. Perusteluissa olisi hyvä todeta, että tieto tulee antaa oikean sisältöisenä tai pykälän ehdon ei katsota täyttyvän. Momentin sanamuotoa voisi teknisen toteutuksen liikkumavaran turvaamiseksi tarkentaa. Onko järkevää antaa mahdollisuus suulliseen informointiin. Informointia ei voi todentaa ristiriitatilanteissa. Asiakkaan oikeusturvan kannalta tieto tulisi antaa kirjallisesti ja etukäteen, mutta viimeistään kun palvelu annetaan.

6 § Maksun periminen

Laskutuksen sisältämien palveluiden erittelyä on edellytettävä ja se tulisi vähintäänkin perusteluissa kuvata nykyistä tarkemmin. Lähtökohtana on oltava, että asiakas pysyy laskua lukemalla selvittämään, mistä lasku koostuu, jotta hän voi todeta laskun oikeellisuuden. Myös perustoimeentulotuen laskelman laatimisen kannalta riittävä erittely on tärkeää. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että laskuihin tuli mahdollisuuksien mukaan kirjata myös palvelutarpeen kartoituksen yhteydessä saatua tietoa. Perustoimeentulotukeen tarvitaan riittävät erittelyt maksuista, joilla katetaan muiden perusmenojen piiriin kuuluvia palveluja erityisesti terveydenhuoltoa ja asumismenoja. Nämä osuudet on voitava määrällisesti selvittää laskutuksesta. Vastaavasti laskutuksesta on voitava erottaa ne palvelut, jotka eivät ole perustoimeentulotukena huomioitavia tai kuuluvat perusosaan kuten maksut ravinnosta.

Kysymys liittyy erityisesti siihen, kuka valvoo maksuja ja niiden oikeellisuutta. Pelkkä muutoksenhakuoikeus maksusta ei riitä, jos maksun oikeellisuutta ei voi päätellä. Muutoksenhaun yhteydessä ei myöskään yleensä arvioida laskutustapaa vaan tämän arvioinnin tulisi kuulua valvovalle viranomaiselle, eikä kyse voi myöskään olla oma-valvonnasta, koska kunnilla/maakunnilla on asiassa itsellään taloudellinen intressi.

9 §. Maksuttomat terveysterveyst

Esityksen kohtaa 5 (hoitoon kuuluvat aineet ja pitkäaikaisen sairauden hoitoon tarkoitettavat hoitotarvikkeet) tulisi tarkentaa sen osalta, mitä aineilla tarkoitetaan. Kelan tietoon on tullut useita tapauksia, joissa asiakas on joutunut maksamaan lääkkeitä, jotka olisivat kuuluneet julkisen terveydenhuollon kustannusvastuulle.

Terveyskeskuksen, sairaalan tai muun toimintayksikön avovastaanotolla annettavat lääkkeet kuuluvat toimintayksikön vastuulle silloin, kun lääkkeen antaa lääkäri tai ham-

maslääkäri taikka lääkärin tai hammaslääkäriin valvonnassa muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Kunnallisella terveydenhuollolle kuuluu vastuu muun muassa lääkkeistä, jotka antaa lääkäri tai lääkärin valvonnassa muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Se vastaa tilanteista, joissa potilas tulee lääkärin vastaanotolle ja häntä lääkitään vastaanottotilanteessa hoitotapahtumaan liittyen tai vastaanottokäynnillä jatkohoidoksi määrättävät suonen ja nivelen sekä spinaalitalan sisälle annettavat lääkkeet, hormonikierukka sekä lääkärin ihon alle asentamat implantit. Esimerkiksi ensimmäisen vastaanottotilanteen yhteydessä lääkäri voi tehdä diagnoosin, antaa ensimmäisen nivelen sisäisen injektion ja määrätä injektioita jatkohoidoksi. Nämä kaikki injektiot kuuluvat kunnallisen terveydenhuollon vastuulle. Sen vastuulle kuuluvta myös lääkkeet, joiden anto edellyttää poliklinista tai terveyskeskuseurantaa, vaikka lääkkeen anto sinänsä ei edellyttäisikään lääkäriä. Tällaisia ovat esimerkiksi allergian siedätushoidot, joihin liittyy anafylaktisen sokin vaara.

Potilaan ja sairausvakuutuksen kustannettaviksi kuuluvat ne avohoidon lääkkeet, jotka potilas ottaa normaalisti itse. Tilanne on sama, jos lääke otetaan normaalisti itse, mutta potilas ei ikänsä tai sairautensa vuoksi pysty tähän, vaan käy terveyskeskuksessa ainoastaan saadakseen apua apteekista hankkimansa lääkkeen annosteluun.

Myös julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain (916/2012) 2 luvun 1 §:n 5 kohdassa säädettyjä työkyvyn tutkimuksia ja arviointeja on jäänyt tekemättä, koska kyseisten palveluiden maksuttomuudesta on valinnut epäselvyyttä.

Esityksessä mainitaan, että ennaltaehkäisevästä hoidosta tai päihde- ja mielenterveyskänneistä ei peritä maksua, minkä vuoksi näiden käyntien on oltava jotenkin merkitty palvelutapahtumalle. Tämä on huomioitava myös palveluluokittelussa.

Lakiesityksessä esitetään, että tilapäisen laitoshoidon tilanteessa maksua ei perittäisi tai se alennettaisiin. Esityksessä ei oteta kantaa siihen, mistä maakunta saisi tiedon asiakkaan laitoshoidosta, mutta siihen Kela ehdottaa Kanta-palveluiden osaksi rakennettavaa kansallista laitoshoitorekisteriä.

10 §. Maksukatto

Toimeentulotuella maksettujen asiakasmaksujen huomioiminen maksukattoa kerrytettäessä, on tervetullut muudistus. Pidemmällä aikavälillä tulisi tavoitella Kelan maksukattojen (lääkkeiden ja matkojen vuosiomavastuu) ja maakunnan perimien asiakasmaksuja koskevan katon yhdistämistä.

Paljon terveyspalveluja käyttävien asiakkaiden kannalta on ongelmallista, että maksujen seuranta toteutuu edelleen kalenterivuositain, sillä se aiheuttaa merkittävää taloudellista raskautta erityisesti kalenterivuoden alussa.

Ehdotuksen mukaan maksukaton seuranta automatisoidaan maakunnassa, jolloin maakunnalla on ajantasainen tieto oman maakunnan vastuulla olevista palveluista (esim. s. 72). Tilanteissa, joissa asiakkaan palvelunjärjestäjä vaihtuu kesken vuoden tekninen toteutus voi olla haastavaa. Eri järjestäjien vuoksi maksukaton seuranta pitäisi olla kansallisessa järjestelmässä.

33 §. Käyttämättä ja peruuttamatta jätetty palvelu

Esityksen mukaan tuottaja voi periä korvauksen käyttämättömästä palvelusta. Onko tuottajan raportoitava perimänsä maksu maakunnalle? Jos on, se voi olla teknisesti vaikea toteuttaa, jos peruuntuneesta käynnistä ei tehdä palvelutapahtumakirjausta Kantaan.

Tuottajan on jätettävä perimättä sakkomaksua, jos asiakkaalla on hyvä syy peruuttamattomuudelle. Lisäksi vain yhden sakkomaksun voi periä samanlaisesta käynnistä. Kuka määrää, mikä on hyvä syy jättää perimättä? Korvaako maakunta tuottajalle näissä tilanteissa jotain ja jos korvaa, kuinka se tapahtuu?

Tilapäinen tuottaja ilmoittaa antamansa palvelut sote-keskukselle, joka ilmoittaisi maakunnalle (s. 72 ja 90). Mitä tarkoitetaan tilapäisellä tuottajalla? Miksi tilapäisen palveluntuottajan on ilmoitettava palvelut sote-keskukselle, eikä se kirjaa itse palvelutapahtumaa? Onko kyseessä alihankintatilanne?

35 §. Kotona annettava palvelu

Esityksessä on määritelty kotona annettavista palveluista perittävä maksu. Jos asiakas asuu palveluasumisyksikössä, mitä muita maksuja häneltä voidaan periä esim. vuokra?

Palveluja ja perustoimeentulotukea saaville asiakkaille on tuottanut ongelmia se, että perityt maksut sisältävät sekä perustoimeentulotuen piiriin kuuluvia, että siihen kuulumattomia menoja. Jos maksusta ei voida eritellä perustoimeentulotuen piiriin kuuluvaa osuutta, sitä ei voida huomioida toimeentulotuki laskelmalla. Tämän vuoksi asiakkaan palvelutarve tulisi määritellä niin, että muiden perusmenojen osuus voidaan laskeutuksesta tunnistaa.

36 §. Kotona annettavasta palvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot

Lainkohdan mukaan tulona ei oteta huomioon

”tuloverolain (1535/1992) 92 §:ssä tarkoitettuja verovapaita sosiaalietuuksia lukuun ottamatta elatustukea ja eläkettä saavan hoitotukea”

Miksi tulona huomioidaan vain eläkettä saavan hoitotuki, vaikka tehostetun palveluasumisen ja laitoshoidon maksua koskevassa 38 §:ssä huomioidaan myös vammaistuki? Onko tämä tarkoitus?

Eläkettä saavan Hoitotuen huomioiminen asiakasmaksua määrättäessä nostaa asiakasmaksua ja riskiä toimeentulotuen tarpeeseen. Toimeentulotuen laskelmalla vammais- ja hoitotukia ei huomioida tulona. Eräät kunnat ovat kieltäytyneet alentamasta asiakasmaksua, sillä perusteella, että kysymys on juuri hoitotuen huomioimatta jättämisestä aiheuttamasta tukioikeudesta ja että asiakasmaksu on tämän osalta oikein määritetty. Tämän vuoksi laissa tulisi määritellä se, kuinka maksun alentaminen tehdään ja nimenomaisesti tulisi mainita, että asiaa ei saa sitoa hoitotukien erilaiseen tulona huomioimiseen.

Tulisiko harkita kaikkien vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) mukaisten tukien etuoikeuttamista vastaavalla tavalla kuin perustoimeentulotuessa

38 §. Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot

Esityksen mukaan tulona ei oteta huomioon tuloverolain 92 §:ssä tarkoitettuja:

”verovapaita sosiaalietuuksia lukuun ottamatta vammaistukea ja eläkettä saavan hoitotukea”.

Miksi tulona huomioidaan myös vammaistuki, vaikka sitä ei huomioida tulona kotiin annettuja palveluja koskevan 36 §:n mukaan määriteltäessä. Onko tämä tarkoitus?

Tarkoitetaanko vammaistuella sekä alle 16-vuotiaalle, että yli 16 -vuotiaalle myönnettävää vammaistukea. Tuloverolain verovapautta koskevassa 92 §:ssa käytetään yhteistä termiä vammaistuki. Alle 16-vuotiaalle ja yli 16-vuotiaalle myönnettävät vammaistuet myönnetään eri edellytyksillä ja eri kohderyhmille. Nyt jää epäselväksi huomioidaanko tulona molemmat vaiko vain toinen sekä se, miksi määrittely poikkeaa 36 §:n vastaavasta. Asia pitäisi tarkentaa.

Hoitotuen ja vammaistuen huomioiminen asiakasmaksua määrättäessä nostaa maksua ja riskiä toimeentulotuen tarpeeseen. Toimeentulotuen laskelmalla vammais- ja hoitotukia ei huomioida tulona. Eräät kunnat ovat kieltäytyneet alentamasta asiakasmaksua, sillä perusteella, että kysymys on juuri hoitotuen huomioimatta jättämisestä aiheuttamasta tukioikeudesta ja että asiakasmaksu on oikein määritetty. Tämän vuoksi laissa tulisi määritellä se, kuinka maksun alentaminen tehdään ja nimenomaisesti tulisi mainita, että asiaa ei saa sitoa hoitotukien erilaiseen tulona huomioimiseen

Tulisiko harkita kaikkien vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) mukaisten tukien etuoikeuttamista vastaavalla tavalla kuin perustoimeentulotuessa.

Asiakasmaksun määräminen ja laskelman tekeminen (38,41,42,43?)

Kuinka maksun määräämistä koskeva laskelma erityisesti tehotetun palveluasumisen osalta tehdään? Tämän hetkinen kokemuksemme on, että tavat asiakasmaksun määräämiseen vaihtelevat kunnittain. Onko asiaa riittävästi perusteluissa kuvattu? Jättääkö esitys mahdollisuuden paikallisiin sovellutuksiin? Kuinka toteutuvat tehotetussa

palveluasumisessa tehdyt vähennykset, jotka kai jäävät asiakkaan omaan käyttöön, jotta niillä voitaisiin hankkia asumispalveluun kuulumaton, maksua määrättäessä vähennetty lääke- tai asumismeno, jonka asiakas maksaa erikseen – vai maksaako? Pitäisikö määräämistä kuvata perusteluissa tarkemmin?

42 § *Tuloista tehtävät vähennykset tehostetun palveluasumisen maksua määrättäessä.*

Säännöksen perusteluissa viitataan asumistukilain mukaisiin kriteereihin. Tässä jää epäselväksi onko kysymys eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) vai yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) annetun lain kriteereistä vai molemmista.

47 § §. Lastensuojelu

Ehdotetun 47 §:n 2 momentin mukaan maakunta voi periä lapselle tai nuorelle suoritettavan elatusavun siltä ajalta, jolloin hän saa 1 momentissa tarkoitettua perhehoitoa, laitoshuoltoa tai asumispalvelua, ja käyttää elatusavun mainitusta palvelusta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi. Ehdotetun 54 §:n 1 momentin mukaan maakunta voi periä asiakkaalle maksettavan eläkkeen, elinkoron, elatusavun, avustuksen tai muun jatkuvan tai kertakaikkisen tulon, korvauksen tai saamisen siltä ajalta, jolloin asiakas saa maakunnan järjestämää laitoshoidtoa, laitospalvelua, tehostettua palveluasumista tai perhehoitoa.

Kyseisissä kohdissa ei ole mainittu elatustukea tulona, jonka maakunta voi periä esim. laitoshoidon ajalta. Ehdotetussa 48 §:n 2 momentissa elatustuki kuitenkin on mainittu, joten ehdotetuissa 47 ja 54 §:ssä voisi selvyiden vuoksi mainita myös elatustuen.

54 § *Tulon, korvauksen ja saamisen periminen maakunnalle.*

Koskeeko tämä säännös sellaisenaan edelleen eläkkeensaajan asumistukea, vrt. laki eläkkeensaajan asumistuesta 24 §, jossa todetaan, että hakijalle on annettava kirjallinen päätös myös silloin, kun asumistuki maksetaan kunnan toimielimelle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 14 §:n mukaisen perhehoidon perusteella.

Aiemmin säännöksessä mainittiin tilanteet, joissa kunta on järjestänyt henkilölle laitoshoidtoa tai -huoltoa taikka perhehoitoa. Näistä tilanteista eläkkeensaajan asumistukea ei makseta laitoshoittoon, joten eläkkeensaajan asumistukea koskivat vain perhehoidon tilanteet. Nyt tämä on tässä uudessa säännöksessä laajennettu koskemaan myös tehostettua palveluasumista. Toisaalta tehostetun palveluasumisen maksua määrättäessä vähennetään asiakkaan tuloista asumismenot, joista on vähennetty mahdollinen asumistuki.

Ehdotetun 47 §:n 2 momentin mukaan maakunta voi periä lapselle tai nuorelle suoritettavan elatusavun siltä ajalta, jolloin hän saa 1 momentissa tarkoitettua perhehoi-

toa, laitoshuoltoa tai asumispalvelua, ja käyttää elatusavun mainitusta palvelusta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi. Ehdotetun 54 §:n 1 momentin mukaan maakunta voi periä asiakkaalle maksettavan eläkkeen, elinkoron, elatusavun, avustuksen tai muun jatkuvan tai kertakaikkisen tulon, korvauksen tai saamisen siltä ajalta, jolloin asiakas saa maakunnan järjestämää laitoshoidoa, laitospalvelua, tehostettua palveluasumista tai perhehoitoa. Kyseisissä kohdissa ei ole mainittu elatustukea tulona, jonka maakunta voi periä esim. laitoshoidon ajalta. Ehdotetussa 48 §:n 2 momentissa elatustuki kuitenkin on mainittu, joten ehdotetuissa 47 ja 54 §:ssä voisi selvyiden vuoksi mainita myös elatustuen.

Ehdotetun 54 §:n 3 momentin mukaan maakunnan on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitetun tulon, korvauksen tai saamisen suorittajalle viimeistään kaksi viikkoa ennen maksupäivää, että tulo, korvaus tai saaminen suoritetaan maakunnalle. Hallituksen esityksen mukaan näin menetellen voi suoritus tapahtua sitovasti vain maakunnalle. Se, että maakunnan ilmoituksen jälkeen suoritus voi tapahtua laillisin vaikutuksin vain maakunnalle olisi hyvä käydä ilmi 54 §:ssä myös lain tasolla. Nykyisessä asiakasmaksulain 14 §:ssä asia on kirjoitettu.

Muut kommentit

Hengityshalvauspotilaat

Hengityshalvauspotilaita koskevien erityisten säännösten poistaminen asiakasmaksulainsäädännöstä aiheuttaa sen, että osa potilaista siirtyy Kelan järjestämien kuntoutuspalveluiden piiriin.

Esityksen mukaan jatkossa avohoidossa olevalla hengityslaitetta käyttävällä henkilöllä olisi oikeus saada eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) kriteerien mukaisesti asumistukea. Tähän asti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 5 §:n 3 kohdassa ja asiakasmaksuasetuksen 22 §:ssä tarkoitettu hengityshalvauspotilas on avohoidon ja laitoshoidon määrittelyn perusteista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1806/2009) mukaan (laitos- ja avohoidon sekä yksityisen ja julkisen palvelun rajanveto, kohta 4. Eräiden palvelumuotojen määrittely) katsottu aina laitoshoidossa olevaksi eikä eläkkeensaajan asumistukea tästä syystä ole voitu maksaa. Nyt tämän esityksen mukaan on tarkoitus purkaa hengityshalvauspotilaiden erityisasema ja mahdollistaa myös eläkkeensaajan asumistuen saaminen. Tällöin em. sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen säännökset ovat vanhentuneet.

Opintotuki

Esityksessä on mainittu (sivuilla 141 ja 146), että opintotuen asumislisä poistui 1.8.2017 alkaen.

Opintotuen asumislisää on edelleen mahdollista saada, kun

- ulkomailla opiskeleva, joka asuu vuokralla
- Suomessa kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa tai Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa opiskelevat, jotka opiskelevat maksullisella linjalla ja asuvat oppilaitoksen asuntolassa
- Ahvenanmaalla opiskelevat, jotka asuvat vuokralla.

1.8.2017 alkaen suurin osa opiskelijoista siirtyi kuitenkin yleisen asumistuen piiriin.

Elatustuki

Voimassa olevan asiakasmaksulain 14 §:n mukaan, milloin kunta on järjestänyt henkilölle laitoshoidon tai -huoltoa taikka perhehoitoa, voi kunta periä ja nostaa hänelle tulevat eläkkeet, elinkorot, elatusavut, avustukset tai muut jatkuvat taikka kertakaikkiset tulot, korvaukset tai saamiset siltä ajalta, jonka laitoshoidon tai perhehoidon kestä.

Elatustukilain mukaan elatusvelvolliselta saadut varat kohdennetaan vanhimmalta perittävässä olevalta kalenterivuodelta olevan elatusavun ja sille kertyneen viivästyskoron suorituksiksi. Elatusavun osalta ongelmallista on se, että Kela ei voi koskaan etukäteen tietää, miten elatusvelvolliselta saadaan perittyä elatusapuja.

Koska Kela maksaa elatusvelvolliselta perityksi saadun elatusavun kunnalle maksuvaatimuksen ajalta maksupäivien mukaan, kunnalle maksettavat summat saattavat sisältää myös muulle kuin kunnan hoidon aikavälille kohdennettavia elatusapuja. Elatusapua voi tämän joka kohdentua ajalle, jolla lapsi on asunut vielä lähivanhemman kanssa.

Omaksuttu tulkinta on lapsen edun mukainen. Oikeus elatusapuun kuuluu lapselle ja elatusapu on myös juridisesti lapsen varallisuutta. Elatusavun kohdentaminen vanhimpaan velkaan on vain tekninen menetelmä seurata rästien kertymistä ja ehkäistä vanhentumista. Asiakasmaksulaki on tällä hetkellä tältä osin tulkinnanvarainen, joten ehdotettuun lakiin voisi olla hyvä kirjata selvästi perusteet Kelan omaksunan linjan tueksi.

Anne Neimala
Etuusjohtaja

Petri Lemettinen
Lakimies